

КОЛОКАЦИЈЕ СА ЛЕКСЕМАМА *ОСНОВА* И *ТЕМЕЉ* У ЕЛЕКТРОНСКОМ КОРПУСУ САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА¹

САЖЕТАК

Предмет истраживања у овом раду представљају колокације са блискозначним лексемама *основа* (и њеном варијантом *основ*) и *темељ*, ексцерпирани из електронског корпуса српског језика. Циљ је да се провери степен блискозначности ових лексема на основу њиховог удруживања са другим лексемама, а затим истакне и значај електронских корпуса у истраживању колокација. Такође, циљ је да се провери у којој мери се значења ових лексема, утврђена на основу истраживања, поклапају са значењима наведеним у једном од речника српског језика. На основу ранијих разматрања и саме природе посматраних именица, очекује се да ће до поклапања доћи у великој мери, да ће се показати шире семантичко поље и колокациони потенцијал именице *основа*, с обзиром на то да се ради о значењски подспецификованој лексеми, а *темељ* је само једно од њених секундарних значења. Такође, приликом упоређивања анализираних грађе са грађом у речницима, претпоставља се да електронски корпус нуди значења лексема која нису регистрована у речницима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: колокације, електронски корпус, основа, темељ, синоними, семантика.

1. Увод

1.1. Предмет и циљ истраживања

Предмет истраживања у овом раду представљају колокације са блискозначним лексемама *основа* (и њеном варијантом *основ*) и *темељ*, ексцерпирани из електронског корпуса српског језика.² Циљ је да се провери степен блискозначности

¹ Рад је део пројекта *Стандардни српски језик: синтаксичка, семантичка и прагматичка истраживања* (ОИ 178004), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и настао је током истраживања на докторским студијама *Језик и књижевност*.

² Према подацима које износи Т. Самарцић, Корпус на Математичком факултету има обим од 100 000 000 речи, временски период обухваћен корпусом обухвата савремени језик, односно текстове настале после 1950. године, уз мање изузетке; што се тиче репрезентовања текстова – ради се о целим текстовима; од жанрова се јављају: књижевност, преведена књижевност, штампа, научна проза, разна упутства; у погледу рачунарске обраде – текстови су у електронском облику, кодирани, део корпуса је сегментиран; у вези са лингвистичком обрадом – нема лингвистичких података; програм за претраживање је стандардни програм (IMS) који подржава регуларни израз

сти ових лексема на основу њиховог удруживања са другим лексемама, а затим истакне и значај електронских корпуса у истраживању колокација. Такође, циљ је да се провери у којој мери се значења ових лексема, утврђена на основу истраживања, поклапају са значењима наведеним у једном од речника српског језика.

Примери за анализу ексцерпирани су из *Корпуса савременог српског језика*³ на основу кључних речи (које се појављују као примарни или секундарни колокати⁴), и ограничени су само на примере из научног стила. Као секундарни извор коришћен је једнотомни *Речник српскога језика* у издању Матице српске.⁵

1.2. Примена електронских корпуса у истраживању колокација⁶

Мајкл Стабс (Stubbs 2002) закључује да су велики (национални) електронски корпуси, стилски, жанровски и дискурсно добро избалансирани, значајан извор грађе за језичка истраживања на готово свим нивоима језичке анализе, а нарочиту важност корпусна истраживања могу имати за квантитативну анализу којом се добијају релевантни подаци о фреквенцији одређене језичке појаве. Учесталост одређених колокација може бити потврда високог степена везаности лексема у окружењу, али не и једини критеријум при одређивању степена њихове постојаности, с обзиром на то да се често јавља несразмера у погледу регистара и стилова. Методом КРК (кључна реч у контексту) екстрахују се тражене лексеме и њихово непосредно окружење и добијају се конкорданце, након чега може да следи семантичка, синтаксичка и квантитативна анализа. Надаље, као релевантан фактор при идентификовању колокација овај аутор издваја тип текста, који може бити строго специјализован, а то корпус чини недовољно валидним и поузданим (нпр. мали огласи и наслови текстова свакако ће имати другачије облике речи од формалнијих текстова и текстова правне садржине). Такође, ако се, на пример, у корпусу испитују колокације само основног облика, неће се добити реална слика могућих релевантних лексичких спојева (Stubbs 2002: 28).

као упит; резултат претраге су конкорданце (без могућности сортирања), са назначеним бројем појављивања сваког траженог облика; што се доступности тиче, део корпуса (25 милиона речи) доступан је на интернету, уз лиценцу. Ауторка примећује да рад на речницима савременог српског језика, а пре свега на референтном *Речнику савременог српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, тренутно не обухвата грађу ни из једног од два расположива електронска корпуса (Самарцић 2011: 416).

³ У даљем тексту КССЈ.

⁴ Примарни колокат је носилац колокације, надређени члан, а секундарни колокат – онај други, али не увек и једнолексемски конституент који детерминише (допуњује, одређује, селекује, фокусира) примарни колокат (Дражић 2014: 73).

⁵ У даљем тексту РМС.

⁶ Ј. Дражић колокације дефинише као: „синтагматски лексички спој двеју или више аутосемантичних лексема, устројен према морфосинтаксичким правилима датог језика, с већим или мањим степеном постојаности и међусобне везаности елемената, условљеним језичким и ванјезичким, културно-историјским и друштвеним односима” (Дражић 2014: 73).

1.3. Синонимија у колокацијама

Да би се утврдило колики је степен блискозначности лексема *основа* и *темељ* и да ли је реч о синонимима, потребно је одредити шта се тачно подразумева под синонимијом и како се она испољава у колокацијама.

О синонимији се, према Т. Прћићу (Prčić 2008), може говорити ако посматрају не лексеме (и то кроз своје релевантне семеме) деле два централна дистинктивна обележја, што омогућава њихову бар делимичну међузамењивост у контексту. Ово одређење заправо описује непотпуну синонимију, која је усредсређена на истоветност дескриптивног значења – смисла и денотације, па се стога прецизније назива и дескриптивна синонимија. Као користан дијагностички тест за утврђивање синонимије може послужити међузамењивост лексема у истом сегменту контекста (Prčić 2008: 124–126).

Разликовање према колокацији подразумева уобичајено, а понекад и редовно, јављање једне лексеме у спрези са неком другом, унутар одређене синтагме или реченице. Прћић преноси став Љ. Готштајн да синонимија и колокација оличавају две супротстављене, али међузависне силе у језику: „синонимија тежи да исти садржај буде изражен на што више начина, док колокација ту тежњу настоји што више да ограничи” (Prčić 2008: 127–128).⁷

2. Корпус, методологија и хипотезе истраживања

Електронски корпуси, између осталог, могу послужити и као извор примера употребе лексема. Претраживање електронског корпуса за потребе овог истраживања обављено је помоћу основне претраге, а упити за претраживање корпуса били су следећи регуларни изрази: *osnov(a|e|i|u|o)*, *temelj(a|u|i|e)*.

*Korpus koji se pretražuje:

*Regularni izraz koji se traži:

osnov(a|e|i|u|o)

Jednostavna pretraga: Napredna pretraga:

Podешavanja pretrage:

Razlikuju se velika i mala slova:

Podrazumevani atribut korpusne pozicije:

Autori(i):

F-slovi: Domaći autor/Prevod:

Prikaz rezultata

Sortiranje:

levi i desni kontekst rezultata: (maksimalna širina levo/desnog konteksta je po 500 karaktera)

Prikaz svih rezultata (po 100 na strani):

Prikaz slučajno odabranih rezultata (svaki n-ti):

[konfiguracija](#) | [administracija](#) | [pregled statistike](#) | [odjavite se](#)
 uputstva: [zadavanje upita](#) | [pregled konkordanci](#) | [ekstrakcija konkordanci](#)

Naša slova

Слика 1. Упит са регуларним изразом (лексема основа)

⁷ Као главне изворе синонимије у колокацијама Љ. Готштајн издваја: 1) речи страног порекла; 2) метафора; 3) постојање привидних колокација; 4) синтаксички обрти колоката; 5) нијансе у значењу колоката (Gotštajn 1986: 46).

Корпус савременог српског језика

Претрага корпуса са изворима

*Корпус који се претражује: [Корпус савременог српског језика (2013)]

*Регуларни израз који се тражи [lemab(a)julle]

Једноставна претрага: Напредна претрага:

Пodešavanja претраге:

Назичкују се велика и мала слова

Подразумевани атрибут корпусне позиције [корпусна реч (word)]

Аутор(и): []

F-стилови: [научни] [] Домаћи аутор/Превод: [ave] []

Приказ резултата:

Сортирање [по резултату / десном контексту, са интерпункцијом]

леви | десни контекст резултата: [100] [] (максимална дужина контекста је 200 карактера)

Приказ свих резултата (по 100 на страни)

Приказ случајно одабраних резултата (сваки n-и)

[назад] [напред]

Слика 2. Упит са регуларним изразом (лексема темељ)

Наиме, тражени су сви они примери у којима се ове две блискозначне лексеме појављују у неком од падежних облика у једнини или множини, приказани са левим и десним контекстом, са интерпункцијом. Примери су ограничени на научни стил. Овакву класификацију омогућила је само претрага на основу регуларних израза⁸, док код лематизованог корпуса није било могуће класификовати примере према функционалним стиливима. Након добијених резултата, очекивано, појавило се доста „буке”, односно непотребних примера који нису садржали колокације. Стога, примери су ручно издвојени и даље анализирани.

Из ексцерпираних реченица издвојени су примери колокација, а затим забележени у облику номинатива. Колокације су груписане на основу класификације коју предлаже Ј. Дражић.⁹ Примери су даље анализирани и утврђена је семантика лексема са којима се ове две лексеме удружују, након чега су компарирани резултати. Посматра се у којим случајевима долази до потпуног поклапања колоката, када се ради о делимичном поклапању (сличној семантици), а у којим случајевима се испољавају разлике. Уз компаративну, коришћена је и колокацијска метода коју је у српској лексикологији утемељио Борис Хлебце.¹⁰ Добијени резултати приказани су и бројчано и процентуално уз коришћење статистичке методе.

⁸ „Регуларни изрази су скупови математичких симбола који се комбинују са природним језиком и тиме омогућавају програму да у корпусној претрази изврши неке додатне функције, нпр. да издвоји и излиста одређене морфолошке карактеристике неких лексема” (Ивановић 2014: 255).

⁹ По мишљењу Ј. Дражић, ако се колокације посматрају према критеријуму морфосинтаксичких обележја примарног колоката, могу се разликовати три модела: (1) примарни колокат именица, (2) примарни колокат придев и (3) примарни колокат глагол. Сва три модела остварују се у два основна обрасца са обзиром на морфосинтаксички статус колоката: модел (1) остварује се у колокацији (а) са конгруентним атрибутом и (б) са неконгруентним атрибутом; модел (2) остварује се у колокацији (а) са именицом у слободној падежној форми и (б) са именицом у падежу са предлогом; модел (3) у обрасцу (а) са прилогом и (б) са именицом (Дражић 2014: 142).

¹⁰ Колокацијска метода Б. Хлебца (Хлебце 2008) подразумева утврђивање семантичке дефиниције или ‘семантичког досијеа’ једног колоката путем принципа заменивости другим лексе-

У електронски корпус уврштени су текстови из различитих научних области: лингвистике, библиотекарства, биологије, историје, медицине, филозофије, права, физике, математике, социологије, психологије, итд. У складу са тим, очекује се да ће међу евидентираним колокацијама бити и термина.

На основу ранијих разматрања и саме природе посматраних именица, очекује се да ће до поклапања доћи у великој мери, да ће се показати шире семантичко поље и колокациони потенцијал именице *основа*, с обзиром на то да се ради о значењски подспецификованој лексеми,¹¹ а *темељ* је само једно од њених секундарних значења. Такође, приликом упоређивања анализиране грађе са грађом у речницима, претпоставља се да електронски корпус нуди значења лексема која нису регистрована у речницима.

3. Анализа и резултати анализе

Анализиране су све колокације са лексемама *основа* и *темељ*, без обзира на то да ли се ове лексеме појављују у улози примарног или секундарног колоката. Од укупно 2154 примера са лексемом *основа* у КССЈ, у 672 се ова лексема јавља као колокат. Што се лексеме *темељ* тиче, од укупно 193 примера у корпусу, 134 је дошло у обзир за анализу. Од тога је издвојена 361 различита колокација¹² са лексемом *основа* и 106 колокација са лексемом *темељ*.

3.1. У којој мери су лексеме *основа* и *темељ* синоними?

3.1.1. Када се посматрају именице са конгруентним атрибутом као тип колокација, у корпусу је забележено 127 колокација са лексемом *основа* и 20 колокација са лексемом *темељ*.

административна основа,¹³ административно-политичка основа, антисрпска основа, аористна основа, биолошка основа, биогеолошка основа, борбена основа, војна основа, верска основа, главна основа, глаголска основа, гносе-

мама с којима је у парадигматском односу, чиме се омогућава увид у део семантичког садржаја другог колоката.

¹¹ Милка Ивић издваја основне закључке Пустејовског и истиче да „у многим језицима постоје поједине лексичке јединице које се појављују у упадљиво различитим семантичко-синтаксичким окружењима, а при том су свакоме од њих, у значењском погледу, на одговарајући начин прилагођене”. Таква прилагодљивост ових јединица проиходи из њихове недовољно специфичне значењске природе, те се називају семантички подспецификованим лексемама (Ivić 2005:74). Значењску подспецификованост лексеме *основа* испитивала је Рајна Драгићевић (Драгићевић 2008) примењујући концептуалну анализу.

¹² Многе колокације се, с обзиром на то да је постојаност једна од основних одлика ових лексичких спојева, понављају у више ексцерпираних примера. Осим тога, у појединим примерима налази се више колокација.

¹³ Уколико се колокација доследно или у већини примера појављује у неком од падежних облика у сингулару, наведена је у номинативу сингулара. Исто важи и за плурал.

олошке и философске основе, граматичка основа, демократска основа, добра основа, добровољна основа, документалистичка основа, државна основа, друштвена основа, дуалистичка/двојна основа, духовна основа, економска основа, емпиријска основа, емпиричка основа, задружна основа, заједничка основа, законска основа, занатска основа, идејна основа, идеолошка основа, идеолошко-политичка основа, интегративна основа, интелектуална основа, интернационална основа, институционална основа, инфинитивна основа, историјска основа, јединствена основа, кадровска основа, квадратна основа, квадратно-трапезоидне основе, класна основа, компаративна основа, конституционална основа, коштана основа, крвна основа, лажна основа, легална основа, лисна основа, ловно-шумске основе, логичка основа, математичка основа, материјална основа, метафизичке основе, молекуларна основа, морални основ, моћна основа, најдубља основа, најстабилнија основа, најчвршћа основа, народна основа, научна основа, национална основа, неопходна основа, неправилна основа, непроменљива основа, објективна основа, окрњена основа, описне основе, организациона основа, органска основа, политичка основа, партизанска основа, патријархална основа, песничка основа, планска основа, племенска основа, пожељна основа, појмовна основа, полазна основа, постојана основа, поуздана основа, правилна основа, правна основа, правоугаона основа, практична основа, презентска основа, приватна основа, придевска основа, програмске основе, психолошка основа, равноправна основа, развојна основа, реална основа, регионални основ, републиканска основа, самостална основа, сексуална основа, сељачка основа, сеоске основе, службена основа, социјална основа, српскохрватска основа, стручна основа, сужена основа, суштинске основе, творбена основа, тематска основа, теоретска основа, теоријске основе, теоријско-методичке основе, техничка основа, технолошка основа, трапезоидне основе, ужа основа, уставне основе, уставни основ, федеративна основа, физикалне основе, физичка основа, чврсте основе, четвороугаоне основе, човекова основа, шира основа, широка основа, шумскопривредна основа; апостолски темељи, верски темељи, економски темељи, емпиријски темељи, животни темељи, идеолошки темељи, историјски темељи, јачи темељи, јединствен темељ, морални темељи, неучвршћени темељи, политички темељи, правни темељи, сигурни темељи, слаби темељи, социјални темељи, технолошки темељи, чврсти темељи, шири темељи, широки темељи.

Када је у питању именица *основа*, као колокати се јављају детерминатори који означавају: неку димензију или физичку карактеристику, науку или дисциплину, апстрактне појаве, области друштвеног живота, покрете, локалитете, активности. Осим тога, појављују се и термини из области природних и друштвених наука као што су *лисна основа, коштана основа, граматичка основа, инфинитивна основа, окрњена основа, трапезоидна основа* и сл.

Уз лексему *темељ* јављају се детерминатори са значењем: димензије или физичке карактеристике, апстрактних појава и области друштвеног живота.

До потпуног поклапања долази у комбинацији са придевима: 1. верски, 2. економски, 3. емпиријски, 4. идеолошки, 5. историјски, 6. јединствен, 7. морални, 8. политички, 9. правни, 10. социјални, 11. технолошки, 12. чврст, 13. широк/шири.

1. [...] *организовали су се као целина на верском темељу* (Историја нове српске књижевности); *Велики раскол који је довео до више сукоба и ратова на верској основи* [...] (Уџбеник из историје за 6. разред). 2. [...] *нису поставили економске темеље без којих експлоатација одозго не би имала на шта да се ослони* (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века); [...] *да се „спречи даље уништавање српског становништва и економских основа егзистенције српског народа”* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 3. *Школа из Нансија, коју су одликовали чврсти емпиријски темељи* [...] (Фројд); *Емпиријску основу за ово истраживање чини богат етнографски материјал* [...] (Представа о детету у српској култури). 4. *Независно од својих разнородних па и противречних идеолошких темеља* [...] (Политички митови и митологије); [...] *дошло до унутрашњег раскола у народу на идеолошкој основи* (Кратка историја српске књижевности). 5. *Како бисмо нормативно хришћанство поставили на чврсте историјске темеље* [...] (Шта је гностицизам); [...] *и друкчија историјска основа на којој се рађала нова мржња* [...] (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 6. *Настојање индијске мисли да доспе до јединственог темеља Света, Живота и Духа* [...] (Мефистофелес и Андрогин); *Онда до те појаве моће доћи једино услед тога што је свет или космос, дакле, јединствена основа из које настају елементарне честице* [...] (Физика и метафизика). 7. [...] *да се обнове морални и верски темељи на којима политика треба да почива* (Политички митови и митологије); [...] *и учењем о српском духу као моралном основу и владајућим схватањима епохе* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 8. *У оквиру политичких темеља пажња је задржана* [...] (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године); *Политичка основа Аћинићевог Савета комесара била је више него танка* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 9. *У њих су уврштени историјски, политички и правни темељи*. (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године); [...] *заснивајући своја овлашћења на Октроисаном уставу као правној основи континуитета Југославије у облику уставне монархије* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 10. [...] *у којима је постојао спој између слабих социјалних темеља на којима су оне почивале* (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године); [...] *значила је само проширење социјалне основе режима*. (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године). 11. *МЕТА-НЕТ је мрежа истоврсности посвећена развоју технолошких темеља вишејезичног европског информационог друштва* (Језички ресурси Централне и Јужне Европе у оквиру пројекта МЕТА-РАЗМЕНА); [...] *и посвећена је изградњи технолошке основе за вишејезично европско информационо друштво* (Најмање 21 европски језик је у опасности од изумирања). 12. [...] *који је спадао у чврсте темеље раније физике* (Физика и метафизика); [...] *и представљати чврсту основу за сарадњу на дужи период* (Време је за укрцавање: пројекат ЕМБАРК). 13. *У реалистичном периоду од 1870. до 1900. године српска књижевност добија шире и јаче темеље* [...] (Историја нове српске књижевности); [...] *говорили о све шириј основи*

народноослободилачког покрета (Србија у Другом светском рату 1939–1945) / [...] ударио широке темеље библиографији и историји књижевности и прославио се својим химнама (Кроз царство наука); [...] нису били погодни као широка основа за кодирање произвољних текстова сврхе [...] (Смернице иницијативе за кодирање текста и њихова локализација).

На основу колоката у овом типу колокација уочавамо да посматране именице кореспондирају у појединим лексичким спојевима, уз лексеме или лексичка поља са којима се обе удружују, као што су одређене физичке карактеристике, димензије, апстрактне појаве и области друштвеног живота. Уз лексему *основа* имамо и одређене детерминаторе који заједно с њом конституишу термине, и из области природних и друштвених наука, што не важи и за колокације са лексемом *темељ* (немамо *граматичке темеље*, *коштане темеље*).

[...] пунозначне јединице су: присвојни придев и његова граматичка основа (Интегрални приступ комуникативним реченицама); [...] јединице аориста глагола доћи, које гласи дођох, одбије се наставак –ох, чиме се добија аористна основа дођ- (Грамматика српскога језика за основну школу); Лисна основа је део којим је лист причвршћен за стабло (Ботаника и фармацеутика); На коштаном основи пластично се извијају краци крста (Градитељи модерне мисли).

На основу тога може се закључак да како расте постојаност лексичког споја, тако опада ниво блискозначности ове две лексеме.

3.1.2. Што се тиче колокација које се остварују као спојеви именица са неконгруентним атрибутном, регистровано је 197 колокација са именицом *основа* и 65 са именицом *темељ*. За разлику од претходног типа, где се посматране лексеме доследно остварују као примарни колокати, код овог типа имамо и примере у којима се јављају као секундарни колокати (биће назначено знаком *).

основа анализе, основе атомистике, основа базе података, основа библиографије, основе библиотекарства, основа библиотеке, основе биологије, основ бића, основа васпитања, основа везе, основи „Велике Албаније”, основе вере, основи „Версајске Југославије”, основа власти, основа вретена, основе генетике, основа генетског инжењеринга, основе геометрије, основа глагола, основа грађевине, основа дисциплине, основа догме, основа државе, основа друштва, основа егзистенције, основа економије, основа електротехнике, основа живота, основа загонетке, основа закона, основе зраде, основе знања, основа израчунавања, основа имена, основа именице, основа империје, основе индустрије, основа интересовања, основе интернета, основи информатике, основа истине, основа језика, основа језику, основа капитала, основа капитализма, основа касте, основа класића, основа класификације, основе књижевности, основа (Недићеве) колаборације, основа коришћења, основа корпуса, основа кретања, основа кризе, основа крунице, основа културе, основа купе, основа ланца исхране, основи „лењинизма”, основа лепоте, основе лиске, основа лисне дршке, основа (круничних) листића, основе лисова, основа литосфере, основе

литургије, основа личности, основи логике, основа математике, основа међународне заштите, основа меркантилизма, основа метафизике, основа методе, основа методологије, основа мира, основе мистичне мудрости хасадизма, основа мишљења, основа моралности, основе моћи, основа народноослободилачке борбе, основа народноослободилачког покрета, основа народноослободилачког рата, основа Народноослободилачког фронта Србије, основа науке, основа научног рада, основа начела, основа новчанице, основи номенклатуре, основе обраде текста, основа окупљања, основа описа, основа органа, основа организације (власти), основа (модерне социјално-економски интегративне) основе*, основа открића, основа отпора, основа Партије, основа пирамиде, основа поезије, основа покрета, основа политике, основа поређења, основе (међународног) поретка, основе пословања, основа права, основа предавања, основа привреде, основа пројекта, основа просвете, основа процеса, основа програма, основе психологије, основа рада, основа развоја, основа револуције, основа режима, основа речи, основа реформе, основа ритуала, основа савеза, основа сазнања, основа сарадње, основа свега, основа света, основа сенфа, основа система, основи систематике биљака, основа социјализма, основа социологије, основа спектрометрије, основа специјализације, основа спора, основа споразума, основа стабилности, основа стабла, основа стабљике, основа стандарда, основе статистике, основа ствари, основа стратегије, основа стуба, основа схватања, основа табле, основа тајне, основа текстова, основе теорије, основа технике, основа (паренхимске) ћелије, основе уједињења, основи универзума, основа употребе, основа (државног) уређења, основа устанка, основа устројства, основа учења, основи фармакологије, основе федерализма, основа феудалности, основа (класичне) физике, основи филозофије, основе фонда, основи фонетике, основа хемије, основа храма, основа (Турског) царства, основа цвета, основа цивилизације, основа цимозне цвасте, основе џаваскрипта, основа (радикалног) шовинизма;

основа за (научну и наставну) делатност, основа за дијалог, основа за закључке, основа за изградњу, основа за израду, основе за историју, основа за истраживање, основа за класификацију, основа за мерење, основа за мобилизацију, основа за нападе, основа за напредак, основа за настајање, основа за планирање, основа за рад, основа за развој, основа за сарадњу, основа за споразум, основа за стварање, основа за тврђења, основе за теорију, основа за уређење, основа за формирање;

освећење темеља*, стварање темеља*, темељи базилике, темељи вароши, темељи владе, темељи геометрије, темељ (народних) говора, темељ (историјске) граматике, темељи гране науке, темељи делања, темељи демократије, темељи дисциплине, темељи државе, темељи друштва, темељ Духа, темељи економије, темељи живота, темељи законитости, темељи зграда/е, темељи здања, темељи земље, темељи Југославије, темељи књижевности, темељи космологије, темељи културе, темељ куће, темељи личности, темељи метафизике, темељи методе, темељи младости, темељи морала, темељи науке, темељи Независне Државе Хрватске, темељи независности, темељи одбране, темељи опозиције, темељи (црквене) организације, темељи парламентаризма, темељи погледа, темељи поезије, темељи политике, темељи поретка;

ка, темељи постојања, темељи православља, темељи привреде, темељи просперитета, темељи режима, темељ (геометријских) релација, темељи рукописа, темељи света, темељи сједињених држава, темељи стварности, темељи схватања, темељи теорије, темељ (истраживачких) техника, темељи уређења, темељи уставности, темељи физике, темељи филозофије, темељи хемије, темељи цркве, темељи школе, темељи штампе; темељи за будућност.

Код овог типа колокација уз именицу *основа* као колокати се појављују именице које се према семантици могу поделити на: науку или дисциплину, области друштвеног живота, апстрактне појаве (односно духовна сфера), активности, идеологије или покрете, државе, грађевине, предмете, делове организма, биљне органе, врсте речи, геометријска тела, термине за облике међуљудске интеракције. Као секундарни колокат ова именица се јавља са именицом *основа*.

Уз лексему *темељ* јављају се именице са значењем: науке или дисциплине, апстрактне појаве, објекта, простора (државе, насељена места), политичких и административних појмова, области друштвеног живота, материјалне културе. Као секундарни колокат ова именица се јавља уз глаголске именице.

До потпуног поклапања долази у комбинацији са именицама: 1. геометрија, 2. дисциплина, 3. држава, 4. друштво, 5. економија, 6. зграда, 7. Југославија, 8. књижевност, 9. култура, 10. личност, 11. наука, 12. метафизика, 13. метода, 14. организација, 15. поезија, 16. политика, 17. привреда, 18. режим, 19. свет, 20. схватање, 21. теорија, 22. техника, 23. уређење, 24. физика, 25. филозофија, 26. хемија.

1. [...] *ређали су се покушаји да се темељи геометрије употпуне* (Еуклидса и хиперболичка геометрија); [...] *који је знатно унапредио основе геометрије* (Еуклидса и хиперболичка геометрија). 2. [...] *чинили су његове текстове погодним за „темеље“ обновљене дисциплине* (Зашто је класична теорија класична); [...] *„то сјајно доба у којем су постављене основе дисциплине“* (Зашто је класична теорија класична). 3. *За собом је оставио темеље српске државе и три сина* (Илустрована историја Срба 1–4); [...] *али у неким интерпретацијама и као активност против основа државе* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 4. *Установљени ред подразумева државу, темеље друштва* [...] (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века); [...] *сељаштво као основа друштва идеализирано* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 5. *Темељи једне економије – света* (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века); [...] *онда до ње најпре долази у основи економије* (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века). 6. [...] *да својим ауторитетом заштити „темеље политичке зграде“* (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године); *Лаконисленост са којом се, као предметом међустраничног ценкања и погађања, излажу и саме основе наше државне зграде* [...] (Кроз књиге и књижевност). 7. *Србија је са Црном Гором уложила своју независну државу у темеље Југославије 1918.* [...] (Србија у Другом светском рату 1939–1945); [...] *рушили су се основи „версајске Југославије“, чији су творци били Срби.* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 8. [...] *ударени су темељи нове српске*

културе и књижевности [...] (Кратка историја српске књижевности); [...] један је од оних писаца који чине основу и снагу једне књижевности (Историја нове српске књижевности). 9. На тај начин су постављени темељи културе читаве Европе и нашег доба (Уџбеник из историје за 5. разред); Идеолошке основе просвете и културе (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 10. Према Фројду, темељи личности постављени су у раном детињству [...] (Представа о детету у српској култури); [...] и његови корени дотицали су саму основу Франкове личности. (Немачки мистици, духовници и алхемичари XVI века). 11. [...] један од првих чланака којима је он поставио темеље нове науке објављен је на француском (Историја психоанализе); [...] која је у Архимедовој филозофији била прва основа науке о статистици. (Са пашњака до научењака). 12. [...] или, како то каже Хајдегер, као темеља метафизике (Између човека и човека: шта је човек); Као основу метафизике, антропологију је заменила „темељна онтологија” (Између човека и човека: шта је човек). 13. [...] поставља и темеље методе за испитивање структуре кристала [...] (Атомистика) У основи Хартри–Фокове методе лежи, дакле [...] (Атомистика). 14. Темељи српске црквене организације које је ударио Сава Немањић [...] (Илустрована историја Срба 1–4); [...] ПК Србије израдио је „основу” и „правилник” будуће организације. (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 15. Он је писац који је доследно и потпуно покушао да изведе романтичну идеју: на темељу народне поезије (Историја нове српске књижевности); [...] као лимун жутих жарких боја душе на емајлној основи поезије (Градитељи модерне мисли). 16. [...] да је Споразум из 1939. један од темеља државне политике. (Србија у Другом светском рату 1939–1945); Основа националне политике положена је [...] (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 17. [...] могао да подрије темеље друштва и привреде (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века, књига 2: Игре размене); [...] да заштити и осигура пољопривредну производњу, основу читаве привреде (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века). 18. Коначно, што се тиче анализе правних темеља режима [...] (Парламентаризам у Србији); [...] значила је само проширење социјалне основе режима (Парламентаризам у Србији). 19. Настојање индијске мисли да доспе до јединственог темеља Света, Живота и Духа [...] (Метифостофелес и Андрогин); [...] који су тврдили да у основи света нису ствари већ процеси (Пресократовци – скрипта за филозофију). 20. [...] постављени су темељи савременог схватања нуклеарне структуре атома – (Атомистика); [...] идејама које су основа наших модерних електромагнетних схватања о физичким силама (Са пашњака до научењака). 21. [...] мада су темељи теорије још сасвим неразјашњени, можемо се ипак надати да су Крамерсови резултати тачни (Физика и метафизика); Међутим, основа те теорије [...] наћи ће се у Тумачењу снова (Историја психоанализе). 22. [...] обновљена 1959-их или 1969-их на темељу америчких истраживачких техника (Зашто је класична теорија класична); [...] која је и дан данашњи основа модерне технике (Кроз царство наука). 23. На тај начин постављени су темељи будућег уређења Југославије (Уџбеник из историје за 5. разред); У основи војног уређења био је тимарски систем (Уџбеник из историје за 7. разред). 24. [...] које сам хтео да узмем за темеље физике елементарних честица [...] (Физика и метафизика); [...]

и која у прецизном облику сачињава основу класичне физике (Физика и метафизика). 25. Свакако, и ја гајим сумње у погледу довољности једне такве дисциплине као темеља филозофије [...] (Између човека и човека: шта је човек); [...] где су изложени основи филозофије и логике (Историја нове српске књижевности). 26. [...] а на њеном месту положио темеље наше модерне хемије (Кроз царство наука); Његован, В. Н., *Основи хемије, Научна књига, Београд, 1965, 44.* (Атомистика).

Лексеме *основа* и *темељ* међусобно су заменљиве (а самим тим могу се посматрати и као синоними) у случајевима када њихову допуну чине именице које означавају неку науку или дисциплину (па и саме лексеме *наука* и *дисциплина*), апстрактну појаву, грађевину, државу, област друштвеног живота или део материјалне културе. Лексема *основа* у колокацијама овог типа појављује се и у споју са лексемама које означавају делове организма, биљне органе, геометријска тела или врсте речи, а све то су лексеме са којима именица *темељ* не колоцира. Наведене колокације готово доследно су термини из различитих наука.

Разлику представља и то што се уз именицу *основа* јављају и предлошке конструкције типа *за + А*, што је код ексцерпираних колокација са лексемом *темељ* случај само у једном примеру (*темељи за будућност*).

3.1.3. Колокације које се остварују као спој придева и именице у предлошкој форми имамо само код лексеме *основа*, која у оваквим спојевима има улогу секундарног колоката, и то у свега 4 примера: *измењен из основа, обновљен из основа, преуређен из основа, промењен из основа*.

Примећује се да су све ово придеви у чијем се семантичком пољу препознаје промена, обнова и сви су настали конверзијом од глаголског придева трпног.

3.1.4. Што се тиче колокација сачињених од глагола и именице, таквих је са лексемом *основа* 32, а са лексемом *темељ* 21.

бити у основи (нечега), дати основу, изменити (се) из основа, лежати у основи, лећи у основу, мењати (се) из основа, обновити из основе, оптуживати без основа, подривати основе, полазити од основе, положити основу, пореметити из основа, поставити основе/у, потрести из основа, почивати на основама, преобразити (се) из основа, преуредити из основа, променити из основа, пружити основу, разликовати се из основа, разликовати се у основи, стати на основу, стајати на основи, стајати у основи, створити основу, стећи основу, ударити основе, узети за основу, узети као основу, утврђивати/утврдити основе, учврстити основе; основа се руши;*

градити темеље, засновати на темељу, изградити темеље, изменити из темеља, подривати темеље, положити темеље, положити у темеље, поставити темеље, поткопавати темеље, потресати темеље, потрести из темеља, почивати на темељима, разорити до темеља. рушити (се) из темеља, уградити у темеље, ударити темеље, уздрмати темеље, узети за темеље, узидати у темеље, усадити у темеље, утврдити темеље.

Семантика глагола који колоцирају са именицом *основа* може се означити као: стварање, мењање или обнова, уништавање или угрожавање, (метафорично) кретање или мировање, (метафорично) узимање или давање, разликовање, оптуживање.

Са именицом *темељ* колоцирају глаголи који означавају: стварање, уништавање или угрожавање, мењање или обнову, „убацивање”. Уочава се да су све то, заправо, по својој семантици или конструктивни или деструктивни глаголи.

До поклапања колоката долази у примерима: 1. изменити из + Г, 2. подривати + А, 3. положити + А, 4. поставити + А, 5. потрести из + Г, 6. почивати на + Ј, 7. ударити + А, 8. узети за + А, 9. утврдити + А.

1. *Винтрон је одједном одбио да и даље ради уколико се његов програм рада из темеља не измени [...]* (Са пашњака до научењака); [...] *да ће откриће Ота Хана – цепање урана – изменити ситуацију из основа* (Физика и метафизика). 2. [...] *да је „пета колона” подрила те емље земље и њене одбране?* (Србија у Другом светском рату 1939–1945); [...] *чиме су подривали основе снагама друштвеног и државног status quo [...]* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 3. [...] *а на њеном месту положио темеље наше модерне хемије* (Кроз царство наука); [...] *положили основе световној и националној књижевности* (Историја нове српске књижевности). 4. [...] *предложио модел атома којим је поставио темеље данашњег схватања структуре атома* (Атомистика); [...] *монархија је поставила основу за развој финансија* (Материјална цивилизација, економија и капитализам од XV до XVIII века). 5. [...] *који су потресли Аустрију из темеља* (Историја нове српске књижевности); [...] *из основа је потресло целу Аустрију [...]* (Историја нове српске књижевности). 6. [...] *почива у пуном блаженству на својој пространој основи* (Кроз царство наука); [...] *спој између слабих социјалних темеља на којима су оне почивале [...]* (Парламентаризам у Србији: од 1903. до 1914. године). 7. [...] *ударии широке темеље историји књижевности [...]* (Кроз царство наука); [...] *да су Немци ударили основе науци, занатству [...]* (Србија у Другом светском рату 1939–1945). 8. *Али са философским гледиштима, које сам хтео да узем за темеље физике [...]* (Физика и метафизика); [...] *које су аналошке кореспонденције узете за основу симболичког представљања* (Дантеов езотеризам). 9. [...] *оцртали су његове обресе, утврдили његово средиште и темеље* (Мефистофелес и Андрогин); [...] *којим се утврђују основе и поступци додељивања међународног стандардног броја за књигу* (Основи библиографије).

Посматране именице готово доследно се јављају као секундарни колокати и врше функцију објекта захваћеног глаголом, осим у једном случају где се именица понаша као субјекат, али само граматички: *Уништењем државности рушили су се основи „версајске Југославије”, чији су творци били Срби* (Србија у Другом светском рату 1939–1945).

Готово сви глаголи (односно семантичке групе глагола) који се уочавају у колокацијама са лексемом *темељ*, јављају се и у колокацијама са лексемом *основа*.

Код колокација са именицом *основа* имамо и удруживање посматране лексеме са глаголима чија се семантика односи на метафорично кретање или мировање, узимање или давање, разликовање, што код колокација овог типа са лексемом *темељ* није уочено.

Никад се не може поћи од већ постигнутог резултата, увек се мора полазити од основе (Градитељи модерне мисли); *Пашићева влада и краљ су се разилазили на много важнијем питању, оном које је стајало у основи саме кризе [...]* (Парламентаризам у Србији); *Нелинеарно прикупљање знања као општа тенденција у савременој настави страних језика легла је у основу употребе паралелизованих текстова у педагошке сврхе [...]* (Од корпуса до учионице); *које су аналошке кореспонденције узете за основу симболичког представљања. (Дантеов езотеризам); [...]* *даје изванредну основу детету за развој богатог, правилног и лепог говора* (Представа о детету у српској култури); *[...] и оно се у основи није много разликовало од мишљења Самосталне странке* (Парламентаризам у Србији [...]).

3.1.5. Најфреквентније пронађене колокације са именицом *основа* су: *граматичка основа* (30 пута уочено у корпусу), *поставити основу/е* (14), *лежати у основи* (13), *инфинитивна основа* (11), *творбена основа* (11), а са именицом *темељ*: *поставити темеље* (27), *ударити темеље* (8), *положити темеље* (8), *темељи друштва* (5).

3.2. Значења лексема *основа* и *темељ* у РМС и КССЈ

Када се значења посматраних лексема изведена на основу примера из електронског корпуса упореде са значењима и примерима колокација са овим лексемама, долази се до закључка да електронски корпус доприноси откривању нових нијанси у значењу.

3.2.1. У РМС лексема *основа* и њена варијанта *основ* дефинишу се на следећи начин:

основ м **1.** (уп. *основа* (1) и *основица*) **а.** *део на којем се нешто гради, ствара, подлога, темељ, база нечега: ~ куће.* **б.** *оно што чини срж, суштину на којој се заснива, темељи нешто (каква идеја, теорија и сл.); полазни, главни елемент, принцип нечега: ~ религије, ~ закона.* **в.** *(пред)услов, претпоставка која омогућава да из чега нешто настане, проистекне: ~ људског прогреса.* **2.** *разлог, мотив, аргумент за нешто: ~ за сумњу, за закључак.* **3.** *у мн.: основна, елементарна знања (науке, вештине и др.), често као назив приручника: ~граматике, ~медицине. • без основа без разлога, неосновано, безразложно; на основу чега? с којим разлогом, с каквим аргументима, правима, према чему?*

основа ж **1.** *в. основ (1).* **2.** *в. основица (2).* **3.** *мат. број који се степенује.* **4.** *ЛИНГВ. део речи на који се додају наставци за облике или суфикси: граматичка ~, презентска ~, инфинитивна ~, творбена ~.* **5.** *замисао, план (за нешто). 6.* *уздужна нит при ткању, потка (РМС).*

Скоро сва значења садржана у речнику пронађена су и међу анализираним колокацијама. Нема значења које се односи на математички број који се степенује, вероватно због тога што се именица са тим значењем јавља искључиво као једнолексемски термин и не твори колокације. Такође, изостаје последње забележено значење, вероватно због природе текстова. Оно што се у речнику не појављује, а имамо у примерима из текстова научног стила, пре свега су термини из области различитих природних и друштвених наука, као што су нпр. биљни органи када је у питању биологија.

Обично су са нектарским диском или жлездама, и сакупљени су у сложене, у основи цимозне збијене цвасти. / При основи цвета обично се налази спољашња чашица. / У основи паренхимске ћелије затварачице [...] / Замишљена линија која спаја врх и основу једног органа јесте уздужна осовина (Ботаника и фармацеутика).

3.2.2. Лексема *темељ* у РМС представља се као:

темељ м (инстр. -ем) грч. **1.** *део зида зграде испод површине тла који служи као ослонац зидовима; доњи слој, подлога:* ~ куће. *Темељ* куглане не сме бити влажан. **2.** *фиг. оно на чему се нешто заснива, најважнији, главни елемент нечега:* ~ напретка, опремљеност као ~ успеха. • до *темеља*, из *темеља потпуно, сасвим*. *имати добар ~ (из неке струке) имати добру предспрему, солидно знање.* на *темељу чега према чему.* од *темеља од постанка.* по *темељу в. до темеља.* ударити, ударати ~ *чему основати, оснивати што.* у *темељ в. до темеља* (РМС).

Сви примери значења ове лексеме забележени у речнику пронађени су и у корпусу. За разлику од примера са лексемом *основа*, у речнику су забележена сва значења уочена у анализираним примерима.

4. Закључак

Од укупно 2154 конкорданце са лексемом *основа* добијене на основу упита, ова именица се у 642 примера (29,81%) јавља као један од колоката. Када је у питању лексема *темељ*, од 193 конкорданце издвојене су 134 (69,43%) где је ова лексема један од колоката. Овакво стање указује на чињеницу да се лексема *темељ* у текстовима који припадају научној стили више појављује у колокацијама него самостално. Али, то не значи и да колокације са лексемом *темељ* одликује виши степен постојаности. На виши степен постојаности колокација са лексемом *основа* указује податак да је у 642 примера пронађена 361 различита колокација са овом лексемом (56,23%), док се у 134 примера са лексемом *темељ* налази 106 различитих колокација (79,1%).

У споју именице са конгруентним атрибутом лексема *основа* се остварује у 127 колокација, што је 33,52% од укупног броја колокација са овом лексемом, а

лексема *темељ* у 20 колокација (18,87%). Што се тиче именичких колокација са неконгруентним атрибутом, са лексемом *основа* регистровано је 197 колокација (54,57% од укупног броја), а са лексемом *темељ* 65 (61,32%). Придевске колокације са именицом у предлошкој форми уочене су само у спојевима са лексемом *основа*, и то у 4 случаја (1,11%). Спојеви са глаголом и именицом остварују се у 32 регистроване колокације са лексемом *основа* (8,86%) и 21 колокацији са лексемом *темељ* (19,81). Највећи проценат од укупног броја колокација са обе лексеме регистрован је у именичким колокацијама са неконгруентним атрибутом, где су у скоро свим примерима у улози примарног колоката. Колокације са лексемом *основа* учесталије су у спојевима именице са конгруентним атрибутом, а колокације са лексемом *темељ* у спојевима глагола и именице. До највишег степена поклапања колоката ове две лексеме долази у именичким колокацијама са конгруентним атрибутом. Наиме, регистровано је 20 колокација овог типа са лексемом *темељ*, од тога њих 14 има истоветан секундарни колокат као и колокације са лексемом *основа*.

Поред потпуног поклапања у погледу колоката (потпуно истих лексема), посматрана је и семантика лексема са којима две наведене именице колоцирају. У том смислу, степен поклапања је далеко већи. Код именичких колокација са конгруентним атрибутом обе именице се јављају у споју са детерминаторима који се односе на одређену физичку карактеристику (ширину, чврстину), димензије, апстрактне појаве и области друштвеног живота. У случају именичких колокација са неконгруентним атрибутом, именице *основа* и *темељ* колоцирају са именицама које означавају неку науку или дисциплину, апстрактну појаву, грађевину, државу, област друштвеног живота или део материјалне културе. Када је реч о глаголским колокацијама, са посматраним именицама, уз неколико изузетака, колоцирају глаголи из истих семантичких група.

Резултати истраживања указују на то да су лексеме *основа* и *темељ* непотпуни, односно дескриптивни синоними. Велики број лексема, односно семантичких група лексема, које колоцирају са лексемом *темељ* у исто време колоцира и са лексемом *основа*, што нас наводи на закључак да се лексема *темељ* може сматрати само једним од значења лексеме *основа*.¹⁴

Лексема *основа* појављује се и у терминима из различитих научних области, док се за лексему *темељ* исто не може тврдити. На основу ексцерпираних примера и увида у колокације са највећом фреквенцијом, може се закључити и да су најфреквентније колокације са лексемом *основа* именичке са конгруентним и именичке са неконгруентним атрибутом, а са лексемом *темељ* то су глаголске ко-

¹⁴ До истих резултата дошла је и Р. Драгићевић приликом испитивања значењске подспецифичности лексеме *основа* помоћу концептуалне анализе:

„На крају се могу систематизовати појмовне метафоре помоћу којих се концептуализује ОСНОВА: 1) ОСНОВА ЈЕ ТЕМЕЉ ЗГРАДЕ; 2) ОСНОВА ЈЕ СТУБ ЗГРАДЕ; 3) ОСНОВА ЈЕ КОРЕН БИЉКЕ; 4) ОСНОВА ЈЕ СРЖ У ПЛОДУ БИЉКЕ; 5) ОСНОВА ЈЕ ИЗВОР РЕКЕ; 6) ОСНОВА ЈЕ ПОДЛОГА (на пример, торте или неког другог слојевитог предмета)” (Драгићевић 2008: 132).

локације. Такође, именица *основа* се појављује и у сингулару и у плуралу, док се лексема *темељ* у анализираним колокацијама јавља углавном у плуралу.

Електронски корпуси представљају изворе нових значења лексема, заправо значења која се не наводе у речнику. То је посведочено и након упоређивања речничких чланака са резултатима овог истраживања, који су добијени анализом лексичких спојева. Такође, утврђено је да значења која лексема остварују зависе и од функционалног стила у којем се појављују. Наиме, у примерима из научног стила, који су били предмет анализе у овом раду, нема појединих значења која су забележена у речнику.

До још поузданијих података у вези са блискозначношћу ових лексема дошло би се уколико би се испитивање проширило и на остале функционалне стилове. Како би електронски корпус дао још већи допринос испитивању колокација у српском језику и олакшао посао лексиколозима и лексикографима, било би пожељно да се унапреди тако што би се увеле и функције које би као конкорданце приказивале лексичке спојеве. На тај начин би се избегла велика количина „буке” и скратило време истраживања.

ИЗВОРИ

РМС: *Речник српскога језика – измењено и поправљено издање* (2011). Нови Сад: Матица српска.

*

KSSJ: *Korpus savremenog srpskog jezika*. [<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/login.php>], последњи пут приступљено 27. 2. 2017.

ЛИТЕРАТУРА

Драгићевић, Рајна (2014). Будућност српске лексикографије. *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Београд: Филолошки факултет. 279–285.

Драгићевић, Рајна (2008). О значењској подспецификованости на примеру лексема *основа*. *Јужнословенски филолог*. LXIV: 123–134.

Дражић, Јасмина (2014). *Лексичке и граматичке колокације у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет.

Ивановић, Ненад (2014). Рачунарске технологије у српској лексикографији (могућности и перспективе). *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Београд: Филолошки факултет. 249–277.

Самарџић, Тања (2011). Електронски корпуси као извор нове грађе за лексикографски опис српског језика. *Научни састанак слависта у Вукове дане*. 40/1: 413–426.

Хлебед, Борис (2008). Колокацијска метода семантичке анализе на примеру именице пажња. *Семантичка проучавања српског језика*. Београд: САНУ. 65–79.

*

Gotštajn, Ljiljana (1986). *Sinonimija u kolokacijama (sa primerima engleskog jezika naučne argumentacije)*. Novi Sad: Institut za strane jezike i književnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.

- Ivić, Milka (2005). Značenjska podspecifikovanost lekseme *stvar*. *O rečima*. Beograd: Biblioteka XX vek. 74–81.
- Prčić, Tvrтко (2008). *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Zmaj.
- Stubbs, Michail (2002). *Words and Phrases. Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell.

Jelena Perišić

COLLOCATIONS WITH LEXEMES *base* AND *foundation* IN THE ELECTRONIC CORPUS OF CONTEMPORARY SERBIAN LANGUAGE

Summary

This paper deals with collocations with lexemes *base* and *foundation*, which were excerpted from the electronic corpus of contemporary Serbian language. The aim is to check whether these lexemes are synonyms, based on their association with other lexemes. Accordingly, we will emphasize the importance of electronic corpus in research of collocation. Also, the aim is to check to what extent the meanings of the lexemes based on our research coincide with the meanings indicated in one of the dictionaries of Serbian language. Based on the previous considerations and the nature of the observed nouns, it is expected that the results will coincide to a large extent. Then, analysis will show a wider semantic field and collocation potential of a noun *basis*, given the fact that it is semantically underspecified lexeme and a *foundation* is only one of its secondary meanings. Also, when we compare the analyzed material with holdings in dictionaries, it is assumed that an electronic corpus provides the meanings of lexemes that are not registered in the dictionaries.

Key words: collocations, electronic corpus, base, foundation, synonyms, semantics.

Мср. Јелена Перишић, студент докторских студија
Имејл: jelenaperisic91@hotmail.com